

Minodora-Ioana RUSU

***ASISTENȚA JUDICIARĂ ÎN MATERIE PENALĂ
LA NIVEL EUROPEAN***

Asist. univ. dr. Minodora-Ioana RUSU

**ASISTENȚA JUDICIARĂ
ÎN MATERIE PENALĂ
LA NIVEL EUROPEAN**

Universul Juridic

București

-2015-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2015, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RUSU, MINODORA IOANA**

**Asistență judiciară în materie penală la nivel
european / Minodora-Ioana Rusu. - București :**

Universul Juridic, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-628-2

343(4)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Abrevieri

alin. – alineatul
art. – articol
BCA – Buletinul curților de apel
BJ – Buletinul Jurisprudenței
C. pen. – Codul penal
C. pr. pen. – Codul de procedură penală
C.A. – Curtea de Apel
C.D. – Culegere de decizii
C.M.A. – Curtea Militară de Apel
CSJ – Curtea Supremă de Justiție
CSM – Consiliul Superior al Magistraturii
dec. – decizie
d.î. – decizie de îndrumare
Dreptul – revista Dreptul
Ed. – editura
H.G. – Hotărârea Guvernului
ÎCCJ – Înalta Curte de Casație și Justiție
Jud. – Judecătoria
lit. – litera
M. Of. – Monitorul Oficial al României, Partea I
nr. – numărul
O.U.G. – Ordonanța de urgență a Guvernului
O.G. – Ordonanța de Guvern
p. – pagina
par. – paragraful
prev. – prevăzută
pp. – paginile
pct. – punctul
portal.just.ro – Portalul instanțelor de judecată
RAR – Registrul Auto Român
RDP – Revista de Drept Penal
RRD – Revista Română de Drept
s. pen. – secția penală
sent. pen. – sentința penală
T. jud. – tribunalul județean
TS – Tribunalul Suprem
www.scj.ro – site-ul Înaltei Curți de Casație și Justiție

Cuvânt-înainte

La nivel european, cooperarea judiciară în materie penală a apărut și ulterior a evoluat permanent, statele europene conștientizând faptul că prevenirea și combaterea eficientă a criminalității în plan regional, nu se poate realiza decât printr-un efort comun al statelor.

De la primele convenții bilaterale de extrădare încheiate în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în prezent, cooperarea judiciară a cunoscut o evoluție importantă care s-a concretizat în special în adoptarea unor convenții la care au aderat ulterior numeroase state, identificarea unor noi forme de cooperare judiciară internațională și europeană în materie penală (care au completat extrădarea), perfecționarea permanentă a sistemelor legislative europene și interne, precum și perfecționarea instituțiilor statale cu atribuții concrete în acest domeniu.

Se poate aprecia că evoluția în plan legislativ și instituțional a fost impusă de evoluția fără precedent a criminalității transnaționale, care s-a concretizat în diversificarea metodelor folosite de grupările de crimă organizată, teritoriul întins pe care acționează (teritoriu care include mai multe state europene) și efectele grave ale faptelor comise.

Pe de altă parte, la nivelul Uniunii Europene trebuie avută în vedere și necesitatea realizării obiectivului asumat, cel de asigurare a unui spațiu de libertate, securitate și justiție.

În ultimii ani, pe lângă extrădare și asistența judiciară, au fost identificate și aplicate și alte forme de cooperare, respectiv, mandatul european de arestare și recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine care impun pedepse sau măsuri privative sau neprivative de libertate.

Evoluția criminalității de toate genurile la nivelul Uniunii Europene, cu un pronunțat accent pe criminalitatea organizată, a impus perfecționarea tuturor formelor de cooperare judiciară, atât în ceea ce privește asigurarea unui cadru normativ eficient, cât și în ceea ce privește profesionalizarea și asigurarea logistică a instituțiilor cu atribuții concrete de prevenire și combatere în acest domeniu.

Pe acest fond, asistența judiciară în materie penală la nivel european, a căpătat noi valențe, aplicarea acesteia dovedindu-se în ultimii ani a fi absolut necesară.

În cadrul prezentei lucrări, structurată pe șase capitole, am realizat o prezentare generală a acestei forme de cooperare, precum și formele prin care se realizează în relațiile dintre statele membre sau în relațiile de acest gen cu alte state.

În primul capitol al lucrării am realizat o prezentare generală a instituției cooperării judiciare internaționale în materie penală, completată de o analiză succintă a formelor de cooperare cunoscute și aplicate la nivelul Europei și României.

În capitolul II a fost examinată instituția asistenței judiciare, apariția și evoluția acesteia în dreptul român, precum și actualele dispoziții ale legii în vigoare, aplicabile în relațiile României alte state decât cele membre ale Uniunii Europene. De asemenea, am examinat și Convenția europeană privind asistența judiciară în materie penală, act normativ cadru, care a prefigurat evoluția în timp a acestei instituții. Am considerat a fi necesară o asemenea examinare, având în vedere modul în care România aplică această instituție în relațiile sale de cooperare cu statele terțe.

Capitolul III a fost destinat în întregime instituției asistenței judiciare în relațiile cu statele membre ale Uniunii Europene, cu luarea în considerare a tuturor formelor de asistență legiferate și aplicate la acest moment.

Deoarece intrarea în vigoare a noului Cod penal prin care s-au operat modificări importante, atât în partea sa generală, cât și în partea specială are implicații majore în ceea ce privește aplicarea legii penale române în timp și spațiu, în capitolul IV am examinat succint și aceste două instituții de drept penal.

Aceste două instituții (aplicarea legii penale române în timp și spațiu), au fost examinate cu trimitere directă la implicațiile acestora în solicitarea sau aprobarea executării unei cereri de asistență judiciară în materie penală.

Având în vedere importanța instituției în relațiile cu alte state, care rezultă direct din instrumentele juridice internaționale încheiate de Uniunea Europeană, în capitolul V am examinat succint pe cele mai importante dintre acestea, dintre care menționez asistența judiciară cu Statele Unite ale Americii, Japonia, Norvegia și Islanda.

Deoarece din examinarea normelor juridice interne și europene care reglementează instituția asistenței judiciare în materie penală au rezultat anumite lipsuri (neconcordanțe), în ultimul capitol am propus modificarea, completarea sau abrogarea unor texte, care nu mai corespund realităților actuale putând provoca disfuncțiuni în activitatea practică.

Prevăzând elemente de actualitate, examinate în profunzime, lucrarea poate fi utilă practicii judiciare, mediului universitar, precum și tuturor celor care doresc să-și perfecționeze cunoștințele în acest domeniu de mare actualitate.

Introducere

În evoluția sa istorică, umanitatea a parcurs diferite etape, fiecare dintre acestea fiind caracterizată de importante progrese în plan economic, social, politic, cultural, militar etc.

Pe lângă problemele legate în special de dezvoltarea economică, pe măsura trecerii timpului, statele lumii au conștientizat faptul că siguranța internă, care presupunea apărarea propriilor cetățeni, a bunurilor acestora și asigurarea funcționării instituțiilor statale reprezentau necesități obiective, de maximă importanță, care era necesar a fi asumate.

În aceste împrejurări, pe plan intern, fiecare stat a impus un cod de norme juridice, menit să asigure securitatea socială a propriilor cetățeni, a drepturilor și libertăților acestora.

Constatăm așadar că prima formă de luptă împotriva criminalității interne a fost reprezentată de instituirea unor norme juridice cu aplicabilitate pe teritoriul fiecărui stat și a înființării organelor judiciare cu atribuții speciale în acest domeniu, care să le și aplice.

Evoluția permanentă a relațiilor internaționale pe toate planurile, în special cel economic, mai întâi bilaterale, între state vecine, apoi zonale, regionale sau mondiale, a determinat deplasarea pe teritoriile mai multor state a bunurilor și persoanelor.

Acest fenomen economic complex, pe lângă efectele lui benefice, a facilitat și creșterea criminalității și mari dificultăți în urmărirea, prinderea și tragerea la răspundere penală a infractorilor care după comiterea unor infracțiuni se sustrăgeau de la urmărirea penală, judecată sau executarea pedepselor aplicate, refugiindu-se pe teritoriul altui stat.

În acest context, guvernele au fost puse în situația de a identifica noi forme de prevenire și combatere a criminalității, care să conducă, de această dată, la asigurarea pedepsirii infractorilor care se ascundeau pe teritoriul altor state.

Astfel, cercetarea instituției cooperării între statele lumii dovedește că, pe lângă celelalte domenii, preocupări importante au existat și în ceea ce privește cooperarea judiciară în materie penală.

Pe acest fond, a apărut instituția cooperării judiciare internaționale în materie penală, ca principală formă de luptă împotriva criminalității transnaționale.

Având în vedere complexitatea sa, precum și implicațiile directe în activitatea de prevenire și combatere a criminalității transnaționale,

instituția cooperării judiciare în materie penală între statele lumii, trebuie examinată prin raportarea apariției și evoluției sale la fiecare perioadă istorică parcursă.

Este indiscutabil faptul că evoluția gândirii juridice din acest domeniu este legată și trebuie raportată direct de evoluția societății umane în ansamblul său, la progresele realizate în toate domeniile.

Pentru a evidenția importanța instituției cooperării judiciare internaționale în materie penală, și, implicit, a asistenței judiciare internaționale în materie penală, privită ca formă a cooperării, am considerat că este necesar ca examinarea să includă și unele considerente legate de evoluția în timp a acestor instituții.

Astfel, prima și cea mai cunoscută formă de cooperare judiciară internațională în materie penală a fost extrădarea, deși, la începuturile sale, încă din antichitate, aceasta nu era interpretată în acest sens.

Un cunoscut autor¹, aprecia că în evoluția în timp a extrădării se disting trei faze, respectiv: faza contractuală, care presupune competența exclusivă a guvernelor în ceea ce privește solicitarea și aprobarea unei asemenea cereri, faza legislativă mixtă, cu o competență divizată între decizia guvernamentală și judiciară și faza internațională caracterizată de o competență, în general juridică.

În antichitate, extrădarea nu era cunoscută și apreciată ca o formă de luptă împotriva criminalității transnaționale, ci ca o posibilitate aflată la dispoziția suveranilor, pe care o foloseau frecvent în scopul pedepsirii adversarilor politici, a dușmanilor și trădătorilor, cum a fost cazul Tratatului dintre faraonul Ramses a II-lea și Hatusilem al III-lea din 1278 î.e.n.²

Un alt autor, examinând evoluția în timp a acestei instituții, aprecia că până la sfârșitul primei jumătăți a secolului al XVII-lea, istoria diplomatică nu semnalează niciun tratat relativ la predarea infractorilor de drept comun, dar tratatele de alianță stipulează frecvent extrădarea rebelilor și criminalilor politici, ceea ce dovedește că monarhii se îngrijeau mai mult de securitatea lor personală și de apărarea puterii lor decât de pericolul social pe care-l atrăgea imunitatea infractorilor de drept comun³.

¹ J. Lemontey, *Du role de l'autorité judiciaire dans la procedure d'extradition passive*, Paris, 1966, p. 126.

² R.M. Stănoiu, *Asistența judiciară internațională în materie penală*, Ed. Academiei, București, 1975, p. 80.

³ J. Saint-Aubin, *Extradition et la droit extraditionnel théorique et appliqué*, vol. I, Paris, 1913, p. 5.

Examinarea extrădării, așa cum era privită din perspectiva acelor timpuri, raportată la instituția extrădării, așa cum este cunoscută și apreciată în zilele noastre, conduce la concluzia că între acestea există o singură asemănare, respectiv cea care privește acțiunea în sine, în speță, predarea unei persoane identificată (prinsă) pe teritoriul unui stat, către autoritățile statului solicitant.

Principiul fundamental al extrădării, care presupunea judecarea autorului faptei la locul comiterii acesteia, a fost ulterior dezvoltat de mai mulți autori, printre care menționăm pe Julius Clarus, Hugo Grotius, Cesare Beccaria etc.

În acest context, în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, iluministul italian Cesare Beccaria, inspirat de opera lui Montesquieu, aprecia că *locul unde trebuie să fie pedepsită persoana care a comis o infracțiune, este locul unde a comis-o*¹.

Deși autorul citat se pronunță în sensul pedepsirii infractorilor la locul comiterii faptei, totuși, datorită modului inuman de aplicare a unor pedepse, de către unele state, în special din zona Asiei, are rețineri față de oportunitatea aplicării acestei instituții².

Examinarea realizată scoate în evidență faptul că în această perioadă, în plan instituțional, problema extrădării s-a ridicat pentru prima dată în Franța în fața Adunării Constituante, care a decretat la 19 februarie 1791 o reuniune a Comitetului Constituției și a Comitetului Diplomatic pentru a întocmi proiectul unei legi cu privire la extrădarea reciprocă pentru prevenirea unor infracțiuni, între Franța și alte state ale Europei³.

Ulterior, printr-un decret semnat de împăratul Napoleon de Bonaparte la 23 octombrie 1811, se stabilea că numai împăratul hotăra cu privire la cererile de extrădare formulate împotriva cetățenilor francezi, după ce în prealabil acestea erau examinate de Ministrul Justiției⁴.

Belgia a fost a doua țară din Europa care a reglementat legislativ instituția extrădării, imediat după separarea Țărilor de Jos. Referitor la această situație, în doctrină s-a susținut că legea belgiană de la 1

¹ C. Beccaria, *Dei delitti e delle pene (Despre infracțiuni și pedepse)*, Ed. Științifică, București, 1965, p. 57.

² *Ibidem*, pp. 57 și 58.

³ R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel*, Ed. Cujas, Paris, 1978, p. 426.

⁴ A. Boroi, I. Rusu, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 111.